

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

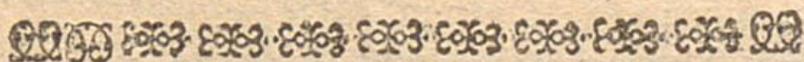
De Angelis Actibvs humanis, & Legibus

Vindalium, 1646

Cap. VII. de obligatione legis humanæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38834

quia lex humana præcipit actus externos, quatenus spectant vel ad politicam gubernationem, vel ad religiosum cultum Deo debitum: ad hæc autem requiritur actus internus; quare etiam ille censetur præceptus. Hinc ad civiles contractus requiritur intentio contrahendi, & voluntas se obligandi, si hæc ad eorum valorem necessaria est. Et qui recitat horas canonicas, tenetur cum interna attentione & deuotione eas recitare, vt latius dicetur cum de horis canonicis.

CAPVT VII.

De obligatione legis humanae.

CONCLUSIO I.

LEX humana potest obligare in conscientia, ita vt contra illam agentes peccent, etiam mortaliter. Hoc sufficienter viderur probatum capite præcedenti conclusione 2. quare hîc solùm nonnulla obseruanda occurrunt. i. vim obligandi in conscientia, debere extendi ad omnem legem propriè dictam: dicitur

enim lex à ligando, quia procedit ab habente potestatem ligandi, seu obligandi, ad illius obseruantiam: Vnde fit vt ij quibus imposta est, teneantur eam seruare sub peccato.

Et hoc potest confirmari ex discrimine quod reperitur inter consilium, & legem: consilium enim non imponit obligationem agendi, vel non agendi: at lex, sicut & præceptum, eam imponit. Vnde qui agit contra consilium, non peccat, qui verò agit contra legem, peccare censetur.

Notandum tamen 2. duobus modis posse legem obligare in conscientia, nempe vel ad actum immediatè præceptum, vel ad subeundam pœnam, quæ pro transgressione actus præcepti imponitur; qua posteriori ratione, leges quæ pœnales dici solent, interdum obligant, vt infra explicabitur. Vnde etsi regulæ, & constitutiones Regularium non obligantes ad culpam, vel ad pœnam, propriè leges non sint, sed tantum ordinationes quædam, quibus ostenditur quid agendum, vel non agendum sit; quæ tamen altero ex his modis obligant, inter leges merito numerari debent.

Notandum 3. non esse excipiendas à prædicta regula, leges vetantes venatio-

nem, aut piscationem, aut gestationem quarundam vestium, vel armorum: si enim leges sunt, debent ligare, & obligare sub peccato siue mortali, siue veniali, iuxta inferius dicenda. Aut si Superior declaret, se non habere intentionem obligandi, iam leges esse desinunt.

Notandum 4. concessionibus quibus permittuntur aliqua bona, aut mala, non esse proprie leges; cum ad malum, aut bonum permissum non obligent. Leges tamen dici posse, quatenus prohibitum est aliis, ne eos turbent, qui eiusmodi permissionibus uti volunt.

Notandum 5. dici non posse, legem saltem tunc non obligare, quando Legislator non vult obligationem imponere: repugnat enim quod præceptum imponatur alicui, à suo legitimo Superiore, & quod ille non teneatur obedire; cum obedientia Superioribus debita sit de iure naturæ, supposito quod præceptum legitime imponant. Concedimus tamen superiorem posse efficere, ut lex ab eo statuta non obliget sub peccato mortali, sed tantum sub veniali, etiam si sit de materia graui, ut postea ostendemus.

CONCLUSIO II. Tunc lex non obligat, quando fundatur in falsa præ-

sumptione facti alicuius particularis.) Ratio est quia ablato fundamento, quod ei superstructum est statim per se corrui, & cessante fine legis, ipsa lex cessare censetur. Vnde si non debes Titio, quod per falsos testes conuinceris ei debere, non teneris soluere; & si ad solutionem compelleris, potes compensatione uti, si summam aliam rem traditam recuperare nequis. Et similiter, si quis conscius impedimenti dirimentis, censuris compellatur ad reddendum vxori debitum, ille non tenetur, imò non potest reddere.

Nec refert, quòd Iudex legitimè sententiam proferat, iuxta allegata & probata: cum enim à parte rei decipiatur, non tenetur Titius in foro conscientiae stare illius sententiæ, & dare alteri tanquam debitum, quòd suum non est. Præsertim quia Iudex non intendit obligationem imponere, quando præsumptio cum veritate non cohæret. Et quamuis accipiens non debitum peccet, non propterea cooperor illius peccato, sicut neque peccato vsurarij, soluendo vsuras, quæ illi non debentur: periculum enim incurrendi graue aliquod incommodum, in quo versarer, nisi obedirem sententiæ, sufficit vt licitè eam exequi possim.

Quæres, an lex obliget, quando fundatur in præsumptione periculi, seu potentia quæ plerumque ad actum reducitur, etsi factum in particulari cesset. Respondeo affirmatiuè, quia quòd non adsit periculum, in casu aliquo particulari: hoc est per accidens; cum generatim, & vt plurimum in similibus casibus periculum esse soleat. Quare cum lex statuatur, ad tale periculum cauendum, sequitur eam obligare in singulis casibus. Vnde etsi Ecclesia non præsumat fraudem, quoties matrimonium sine Parocho, & testibus celebratur, quia tamen in matrimoniis sic contractis, non ratò fraus intercedit, ideò lex irritans matrimonia clandestina, extenditur etiam ad matrimonium clam sine fraude contractum, quod proinde nullius est valoris.

CONCLUSIO III. Lex obligat ad culpam, mortalem, quando concipitur verbis præceptiuis, qualia sunt illa præcipio, iubeo, impero, &c. non autem si verbis feratur indifferentibus, cuiusmodi sunt illa volumus, decernimus, ordinamus, &c.) Prior pars probatur, quia cum lex grauius possit obligare, ex communi sententia, ea non immeritò videtur tunc habere talem vim, quando fertur verbis præceptiuis; cum præcep-

DE LEGE CAP. VII. 211

tam ex natura sua grauem obligationem inducat, saltem si versetur in materia graui, & legislator non declaret, se non habere animum obligandi sub mortali.

Et quamuis hæc pars certior sit, quando lex nullam pœnam ad unctam habet, videtur tamen extendenda etiam ad legem præceptiuam, quæ pœnas decernit pro transgressoribus; cum obligatio ad culpam non tollatur per obligationem ad pœnam, imò sapienter imponatur pœna, vt saltem timore illius caueatur peccatum, quod in præcepti violatione committeretur. Vnde clerici pensionarij peccant, nisi quod die recitent Officium Beatæ Virginis, simulque obligantur ad restitutionem fructuum.

Posterior pars ostenditur, quia cum fauores sint ampliandi, & odia restringenda, non debemus grauem obligationem agendi subditis imponere, quando lex fertur verbis indifferentibus, seu quæ non satis indicant legislatorem habere intentionem obligandi: nisi ex vsu, aut graui aliqua circumstantia constet, legem illâ obligare sub mortali, vt si viri docti, & prudentes cõmuniter ita seriãnt.

An autem ex grauitate pœnæ corporalis, per legem impositæ, sufficienter deduci possit grauitas obligationis, non

ita certum videtur : nam etsi authores communiter affirmant , oppositum tamen non caret probabilitate ; quia contingere potest , ut culpa coram Deo levis , aut nulla sit , & coram hominibus valde grauis , quæ proinde grauem pœnam mereatur , ut contingit verbi causa , si tempore obsidionis custodes murorum dormiant , & propterea à morte puniantur , vel ad triremes damnentur . Non tamé dubito , quin ille peccet mortaliter contra legem naturæ , qui imprudenter , & siue graui causa exponit se periculo talem pœnam subeundi .

Nota , antedicta procedere de lege ; cui grauis aliqua pœna temporalis adiuncta est . Dubium est autem , quid sentiendum sit , quando violanti legem imponitur grauis aliqua pœna spiritualis , qualis est verbi causa ; excommunicatio maior . Respondetur esse signū sufficiens obligationis sub mortali , quādo eiusmodi pœna eo ipso incurritur , ut omnes tradunt , vbi de censuris , & à fortiori patet ex dictis ; secus si censura non sit ipso iure lata , sed tantum præmissa aliqua monitione ferenda : cum enim tunc censura non feratur , nisi contumacia superueniente , ex ea non potest sufficienter

colligi actum præteritum per se spectatum fuisse mortalem.

CONCLUSIO IV. Non potest legislator, in materia leui, grauem obligationem imponere: potest tamen in materia graui, obligare tantum sub veniali.) Prior pars ostenditur, quia legislator non habet potestatem condendi leges iniquas & iniustas, qualis ea esset; quæ in re leuioris momenti, ad culpam mortalem, adeoque ad pœnas æternas obligaret. Confirmatur, quia vt lex humana recta sit, debet quantum fieri potest, diuinæ conformari: at hæc in materia leui non obligat, nisi ad culpam venialem, vt patet in mendacio iocoso, in furto vnus oboli, &c.

Neque obstat, quòd in Religionibus prohiberi soleant sub grauibus pœnis, res minimi momenti, quæ enim secundum se videntur leuia, talia non sunt spectato communi, ad quod valde conducunt, verbi causa, quòd nemo tali tempore, aut loco loquatur, & ita de aliis.

Posterior pars ea ratione suadetur, quia si lex non obligat, etiam in materia graui, quando legislator vult vt non obliget, eò quòd obligatio pendet ex il-

lius voluntate, vt fert communis sententia, quid obstabit quo minus possit lex, in eadem materia obligare tantum sub veniali? Qui enim totam obligationem à lege tollere potest, potest & maiorem partem, relicta minori. Confirmatur, nam ieiunare, vel audire sacrum singulis diebus, est res grauis, & tamen negari nequit, quin possit superior ad hoc obligare subditos, sub culpa tantum veniali. Quemadmodum ex multorum sententia, votum emittens in re graui, potest ad culpam venialem se obligare.

Dices 1. verum quidem est legem non obligare, imò non esse legem propriè loquendo, ex supradiëtis, nisi velit superior vt obliget: at posito quod hoc velit, non pendet ab illo quòd multum, aut parum obliget, sed hoc peti debet à grauitate, vel leuitate rei quæ præcipitur, aut prohibetur. Sed contra, nam non obstante rei grauitate, potest superior omnem obligationem à lege auferre, ergo & eandem ad culpam venialem limitare poterit.

Dices 2. tenerur pœnitens sub mortali, implere grauem satisfactionem, pro graui peccato impositam, etsi Confessorius noliteum obligare nisi sub veniali. Ergo, &c. Respondeo negando con-

sequentiam, & ratio discriminis est, quia poenitens obligatur ad implendam satisfactionem, non tantum ex præcepto Confessarij, sed etiam ex præcepto diuino, quo iubemur suscipiendo sacramenta, quæcunque ad eorum essentiam, vel integritatem spectant, apponere.

CONCLUSIO V. Lex humana interdum potest obligare cum periculo vitæ.] Ratio est, quia bonum commune præferendum est bono particulari: quare cum legislator ad bonum commune attendat, potest leges imponere obligantes ad actum, cui periculum vitæ adiunctum est, verbi causa, ad bellandum quando commune bonum reipublicæ id exigat. Vnde fit vt, per se loquendo, ille grauius peccet, qui renuit obedire superiori, tale quid iusta ex causa præcipienti, etsi multi sint alij, qui idem præstare possent. Quia alioqui possent omnes ob rationis paritatem, excusari ab executione præcepti, quòd haud dubiè in maximum reipublicæ damnum vergeret.

Dixi, interdum, nam vt plurimum lex humana non obligat, cum vitæ periculo: cum enim talis obligatio valde ardua sit, & de re moraliter impossibili, ab hominibus imponi non potest, sine

gravi causa, quæ tunc tantum censetur habere locum, quando legis observatio magis conducit ad bonum commune, quam conservatio propriæ vitæ: aut vice versa, quando legis violatio plus nocet bono communi, quam propriæ vitæ amissio.

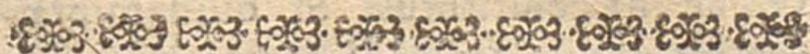
Vnde addo, etsi lex humana obliget sub peccato mortali, ad sui observationem, ex eo capite sufficienter non argui eam obligare, etiam cum vitæ periculo, ut vel inde patet; quia sunt quædam præcepta legis naturalis, & diuinæ per se obligantia ad mortale, quæ tamen non obligant, cum periculo vitæ, qualia sunt præcepta soluendi debitum, & confitendi integrè: ac probabile non est, quòd omnia præcepta humana magis obligent, quam aliqua præcepta naturalia, & diuina. Hinc, etsi fideles teneantur ex lege humana ieiunare, & audire Missam sub peccato mortali, hæc tamen & similia non obligant, per se loquendo, cum gravi incommodo, nedum cum periculo vitæ, ut fert communis sententia. Dico, per se loquendo: nam si quis ex contemptu fidei, aut Ecclesiæ, fidelem compelleret ad violationem ieiunij, teneretur ille potius mortem subire, quam ieiunium frangere.

Quæ

Quæri hic potest, an consuetudo non comedendi carnes, iam diu apud Carthusianos vigens adeoque habens vim legis, obliget etiam cum mortis periculo. Respondeo adhibita distinctione: nam si contingeret Carthusianum carere omni alio cibo, teneretur ille, sub peccato mortali, carnibus vesci, ne repugnaret præcepto naturali, de conseruanda propria vita: si autem alij suppetant cibi, nõ tenetur carnibus vti, etsi in graui ægitudine sit constitutus. Si quidem præceptum naturale tuendi propriam vitam, non ita obligat, vt teneamur sub graui peccato assumere, quodcunque medium ad eam conseruandam conducens; aliàs peccatum esset mortale, assistere peste laborantibus, cum probabili vitæ periculo, aut in bello exponere se mortis discrimini, pro obtinenda victoria. Cum ergo præceptum naturale in his casibus non obliget, poterit Carthusianus ex causa honesta, nimirum vt disciplina religiosa omnino intacta seruetur, esum carniũ negligere, etiam cum vitæ discrimine.

Addo probabilius esse, Carthusianum in eo casu non posse carnibus vti. Ratio est, quia cum Carthusianorum religio magno consensu approbet consuetudine illam, non vtendi carnibus, etiam in ex-
de Ang. K

rema necessitate; eaque vitæ asperitas ad bonum commune sanctissimi huius instituti, non parum conducatur, hinc planè consequens videtur, eiusmodi consuetudinem grauitè obligare, quoriscunq; sine peccato obseruari potest. Quare cum possit sine peccato obseruari ab eo, qui ob ægritudinem versatur in mortis discrimine, vt ante dictum est, nihil impedit quin in eo statu positus eam teneatur obseruare.

CAPVT VIII

De iis qui legibus humanis obligantur.

CONCLUSIO I.

Legiflator non obligatur suis legibus (obligatione coactiua, sed directiua.) Prior pars probatur ex S. Thoma 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. quia nullus propriè cogitur à seipso, lex autem non habet vim coactiuam, nisi ex Principis potestate. Quare eo sensu Princeps dicitur esse solutus à lege, quia nullus potest iudicium condemnationis in ipsum ferre, si contra legem agat.